लुङ् । देवङ्कृतमानश्चानित्यत्रातोऽटि नित्यमिति [पा° ८.३.३.] आकारस्यानुनासिकत्वम् दीर्घादटीति [पा° ८.३.९.] नस्य रुः ॥३७॥

IV. स॒म्यक् स्र॑वन्ति स॒रितो॒ न धेना॑ अ॒न्तर्हृ॒दा मन॑सा पू॒यमा॑नाः ।
घृ॒तस्य॒ धारा॑ अ॒भिचा॑कशीमि हि॒रण्य॑यो वेत॒सो मध्ये॑ऽअ॒ग्नेः ॥३८॥

का° [१७.५.७.] मुखे करोति सम्यक् स्रवन्तीति । सम्यगिति मन्त्रेण पञ्चपशूनां मुखे एकैकं हिरण्यशकलं क्षिपतीति सूत्रार्थः ॥ लिङ्गोक्तदेवता त्रिष्टुप् । हिरण्मयपुरुषोद्देशेनायं मन्त्रः । अग्नेर्मध्ये चितिमध्ये हिरण्ययो वेतसः पुरुषो यो निहितोऽस्ति तं प्रति धेना अन्नानि सम्यक् स्रवन्ति क्षरन्ति हूयमानानि हवींषि तं प्रति गच्छन्तीत्यर्थः अन्नं वै धेना इति [७.५.२.११.] श्रुतेः । कीदृश्यो धेनाः मनसा पूयमानाः पवित्रीक्रियमाणाः कीदृशेन मनसा अन्तर्हृदा (7.) हृदयान्तर्वर्तमानेन हृत्प्रतिष्ठितेन विषयव्यावृत्तेनाव्याकुलेनेत्यर्थः । श्रद्धायुक्तेन मनसा दत्ता इत्यर्थः अन्तर्वै हृदयेन मनसा सतान्नं पूतं य ऋन्नुरिति [७.५.२.११.] श्रुतेः । तत्र दृष्टान्तः सरितो न नकार इवार्थः सरित इव यथा नद्यः समुद्रं प्रति स्रवन्ति गच्छन्ति तद्वत् । न केवलं धेनाः स्रवन्ति घृतस्य धारा अपि स्रवन्ति । ताश्च धेना घृतधाराश्च हिरण्मयं पुरुषं प्रति स्रवन्तीरहमभिचाकशीमि पश्यामि चाकशीतिः पश्यतिकर्मा यङ्लुगन्तः ॥३८॥

ऋ॒चे त्वा॑ रु॒चे त्वा॑ भा॒सि त्वा॒ ज्योति॑षे त्वा ।
अभू॑दि॒दं विश्व॑स्य॒ भुव॑नस्य॒ वाजि॑नम॒ग्नेर्वै॑श्वान॒रस्य॑ च ॥३९॥

हिरण्यशकलदेवत्यार्षी बृहती पादार्णनियमाभावात् ॥ का° [१७.५.९.] नासिकयोर्ऋचे त्वेति । मन्त्राभ्यां पञ्चानां नसोः शकलप्रासनमित्यर्थः ॥ हे हिरण्यशकल ऋचे ऋग्वेदाय तदुक्तहौत्रादिसिद्धये त्वा त्वां वामनसि प्रास्यामि रुचे दीप्तये शोभाप्राप्त्यै त्वां दक्षिणानसि प्रास्यामि । शिराᳬसि प्रत्यञ्चीति [का° १७.५.१३.] आदौ वामनसि ततो दक्षिणे ॥ का° [१७.५.१०.] अक्ष्योर्भासि त्वेति । भासि त्वेति मन्त्राभ्यां नेत्रयोस्तद्धिरण्यशकलप्रासनम् ॥ भासि कान्त्यै त्वां वामनेत्रे प्रास्यामि ज्योतिषे तेजसे तत्प्राप्त्यै त्वां दक्षनेत्रे प्रास्यामि ॥ का° [१७.५.११.] श्रोत्रयोरभूदिदमि-